

PEN Norveç, Türkiye İddianame Projesi kapsamında iddianame inceleme raporu

Türkiye – Pelin Ünker

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Soruşturma Bürosu'nun 22 Eylül 2018'de gazeteci Pelin Ünker hakkında başlattığı ceza davası iddianamesinin değerlendirmesi.

Yazan: Heidi Heggdal
Yargıç, Norveç

Yayınlanma tarihi: 15 Ekim 2020

PEN Norveç, Türkiye İddianame Projesini Tanıtıyor

PEN Norveç olarak, Türkiye’de ifade, basın ve örgütlenme özgürlüğünü hedef alan davaları yeni bir yaklaşımla gündeme getiriyoruz: Türkiye İddianame Projesi 2020.

2020 yılında Türkiye’den ve Avrupa’nın birçok ülkesinden yargıç, avukat ve akademisyenle işbirliği içinde, öne çıkan basın ve sivil toplum davalarından. Her rapor bir iddianameye odaklanıyor. Beş farklı ülkeden hukuk ve insan hakları uzmanları 12 iddianamenin Türkiye mevzuatına ve uluslararası standartlara uygunluğunu incelemekte.

Projemizle Türkiye’deki hukuk kriziyle ilgili uluslararası tartışmaları somut bir zemine taşımayı ve Türkiye’deki standartları yükseltecek diyalogları verilerle desteklemeyi hedefliyoruz. Yayınladığımız tüm raporlara norskpen.no adresinden ulaşabilirsiniz.

Projenin başında PEN Norveç’in Türkiye danışmanı olan Caroline Stockford bulunmakta, Aşkın Duru ise projenin Türkiye koordinatörü olarak destek olmaktadır.

Bu proje, Norveç Dışişleri Bakanlığı, İstanbul İsveç Konsolosluğu ve Heinrich Böll Vakfı tarafından desteklenmektedir.

İÇİNDEKİLER

PEN Norveç, Türkiye İddianame Projesini Tanıtıyor	2
1: Giriş	4
2: Davanın özeti	4
3: İddianame	6
4: Analiz	6
4.1 İddianamenin Türk Kanunları bakımından değerlendirilmesi	6
4.1.1 170/3. Madde- Formaliteler	7
4.1.2 170/4. Madde – İddia edilen suçun açıklanması ve mevcut delillerle ilişkilendirilmesi	8
4.1.3 170/5 Madde İddianame şüphelinin sadece aleyhine olan delilleri değil lehine olan delilleri de ileri sürmektedir?	10
4.1.4 170/2 Madde – Savcı yargılama yapmalı mıdır?	11
4.2 İddianamenin uluslararası standartlar bakımından değerlendirilmesi	12
4.2.1 AİHS 6 § 3. Madde	12
4.2.2 AİHS 6 § 2. Madde, Masumiyet karinesi	13
4.2.3 AİHS 10. Madde, ifade özgürlüğü	13
4.2.4 Birleşmiş Milletler Savcılarının Rolüne Dair İlkeler	15
5: Sonuç ve Tavsiye	16

Yazar hakkında:

Heidi Heggdal Oslo Bölge Mahkemesinde görevli bir yargıçtır. Norveç Yargıçlar Birliği'nin İnsan Hakları Komitesi üyesidir. Yıllardır Türkiye'den davalarla ilgili çalışmalar da yapmaktadır.

1: Giriş

Bu değerlendirme raporu Norveç Pen tarafından yürütülen Türkiye İddianame Projesi'nin bir parçası olarak hazırlanmıştır. Rapor Pelin Ünker hakkındaki iddianamelerden birisini analiz etmektedir.

2: Davanın özeti

Pelin Ünker Uluslararası Araştırmacı Gazeteciler Konsorsiyumu (ICIJ) üyesi de olan Türkiye'li bir gazetecedir. 2000'lerin sonuna doğru Cumhuriyet gazetesi bünyesine katıldı ve hakkında ceza soruşturması başlatılana kadar başka bir gazetede çalışmadı.

Almanya'da yayın yapan Süddeutsche Zeitung gazetesi 2016'da off-shore yatırımlarla ilgili 13.4 milyon gizli elektronik belge ele geçirdi. Bu belgeler çoğunlukla "Paradise Belgeleri" olarak biliniyor. Süddeutsche Zeitung ICIJ'a soruşturmayı izleme çağrısında bulundu.

Cumhuriyet gazetesi, Ünker'in Paradise Belgeleri'ne dayanarak hazırladığı yazı dizisinin ilkini Kasım 2017'de yayınladı. Yazı Binali Yıldırım'ın oğullarının belgelerde yer aldığını ortaya çıkardı. Binali Yıldırım 2016-2018 döneminde Türkiye Cumhuriyet Başbakanı olarak görev yaptı. Denizcilik ticaretiyle uğraşan iki oğlu resmi olarak Malta'da iki şirket kurdu.

Ünker, Erkan Yıldırım'ın Maltalı şirketi Nova Warrior şirketinin İstanbul'daki adresini paylaşan başka bir şirkete 7 milyon dolar tutarında bir ihale verildiğini gösteren bir başka haber daha yazdı. Bahse konu şirket Yıldırım ailesinin yakın bir arkadaşına ait çıktı.

Haberlerin ve yazıların ardından, Binali Yıldırım ve iki oğlu Ünker'in "iftira" ettiğini öne sürüp kendilerinin kişilik haklarına zarar verdiği iddia ederek Ünker ve bir meslektaşı hakkında suç duyurusunda bulundu.

Berat Albayrak ve Serhat Albayrak da, Ahmet alık ile birlikte, Ünker hakkında iftira suçlamasıyla davacı oldu. Berat Albayrak Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın damadıdır. Ayrıca, alık Holding de (Erdoğan ve Berat Albayrak'a yakın olan ve yazılarda bahsedilen bir holding) Ünker hakkında zararları nedeniyle suç duyurusunda bulundu.

2018 yılının başlarında Ünker hakkında tamamı Paradise Belgeleri-yazıları hakkında olmak üzere sulh hukuk mahkemesinde devam eden 2 dava ve ceza kanunu kapsamında açılan 3 kovuşturma bulunuyordu.

Ünker'in kamu görevlisine (Binalı Yıldırım) hakaret ve Bülent Yıldırım ile Erkan Yıldırım hakkında iftira suçlamasıyla açılan davalar birleştirildi. 8 Ocak 2019'da, Ünker Binalı Yıldırım'a hakareten 13,5 ay hapis ve iftira davasında da 8660 TL para cezasına çarptırıldı.

19 Mart 2019'da, istinaf mahkemesi hapis cezasının bozulmasına karar verdi. Bu bozma kararının gerekçesi hukuki işlemin basın kanunu uyarınca yazı yazıldıktan sonraki dört ay içerisinde yapılmamış olmasıydı. Ancak, mahkeme iftira suçlamasının olduğu dosyada herhangi bir usul aykırılığı görmedi ve para cezasının 7080 TL'ye düşürerek onadı.

Üçüncü ceza davası Berat ve Serhat Albayrak ile Ahmet alık hakkındaki iftira suçlamasıyla ilgilidir. Bu rapor söz konusu davanın iddianamesini değerlendirmektedir. İlk duruşmanın 21 Haziran 2018'de görülmesi planlanıyordu fakat hakimin duruşmada olmaması nedeniyle 22 Kasım 2018'e ertelendi. 22 Kasım 2018'de, savunma avukatı bu dosyanın diğerleriyle birleştirilmesini talep etti. Mahkeme diğer dosyaları incelemeye karar vererek duruşmayı 21 Şubat 2019'a erteledi.

21 Şubat 2019'da görülen üçüncü duruşmada, savunma avukatı davanın usule aykırı bir biçimde açılması nedeniyle beraat talep etti. 28 Mart 2019'daki son duruşmada, mahkeme basın kanunundaki yasal kısıtlama nedeniyle davanın düşürülmesine karar verdi.

Ünker, Paradise Belgeleri haberlerinin ardından Cumhuriyet gazetesindeki işinden ayrıldı.

3: İddianame

İddianame Pelin Ünker'i "Basın Yoluyla İftira" fiilini işlemekle suçlamaktadır. İddianamede ilgili mevzuat hükümleri olarak Türk Ceza Kanunu (TCK) 267/1 ve 53. Maddelere yer verilmektedir. 3 sayfalık bir iddianamedir. İlk sayfada formaliteler yer almaktadır: İddia edilen suçun yeri, tarihi ve suç duyurusunun yapıldığı tarih, suçun delilleri vb. formaliteler ceza muhakemesi için son derece önemlidir ve yakından incelenmesi gerekmektedir.

Sonraki iki sayfa suç duyurusunun açıklanması, Ünker'in savunması, dava ile ilgili alınan usul kararlarının kısa bir açıklaması, suçun açıklanması ve ceza davası başlatmak için varılan sonuç biçimindedir. Türkiye'deki diğer birçok ifade özgürlüğü davasındaki iddianamelerin aksine bu iddianame oldukça kısadır. Ancak, kısa olması iyi yapılandırılmış ve anlaşılır bir metin olduğu anlamına gelmemektedir. İddianame kötü bir biçimde yazılmış olup; herhangi bir iddianamede olması gereken temel amacı karşılamamaktadır yani sanığın suçlamayı, bahse konu suçlamaya ilişkin hukuki gerekçeyi, suçlamayı destekler nitelikteki ilgili delilleri anlamasına imkan vermemektedir.

4: Analiz

4.1 İddianamenin Türk Kanunları bakımından değerlendirilmesi

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 170. Maddesi cumhuriyet savcısının görevlerini ve bir iddianamenin içeriğinde yer alması gereken hususları düzenlemektedir:

170. madde

1. *Kamu davasını açma görevi, Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilir.*
2. *Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler.*

3. *Görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenen iddianamede;*
  - a. *Şüphelinin kimliği,*
  - b. *Müdafii,*
  - c. *Maktul, mağdur veya suçtan zarar görenin kimliği,*
  - d. *Mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanunî temsilcisi,*
  - e. *Açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği,*
  - f. *Şikâyette bulunan kişinin kimliği,*
  - g. *Şikâyetin yapıldığı tarih,*
  - h. *Yüklenen suç ve uygulanması gereken kanun maddeleri,*
  - i. *Yüklenen suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,*
  - j. *Suçun delilleri,*
  - k. *Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,*
    - i. *Gösterilir.*
4. *İddianamede, yüklenen suç oluşturulan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır.*
5. *İddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin sadece aleyhine olan hususlar değil, lehine olan hususlar da ileri sürülür.*
6. *İddianamenin sonuç kısmında, işlenen suç dolayısıyla ilgili kanunda öngörülen ceza ve güvenlik tedbirlerinden hangilerine hükmedilmesinin istendiği; suçun tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, ilgili tüzel kişi hakkında uygulanabilecek olan güvenlik tedbiri açıkça belirtilir.*

4.1.1 170/3. Madde- Formaliteler

İddianame, 170/3. Maddenin gerektirdiği formalitelerin birçoğunu karşılamaktadır. Giriş kısmında (1. sayfa), iddianame şüphelinin, müdafinin ve şikayette bulunanlar ile hukuki temsilcilerinin isimlerini açık bir biçimde belirtmektedir.

İddianamede şüphelinin tutuklu olup olmadığından bahsedilmemektedir. Sanık tutuklu olmadığından, bu bilginin eksikliği iddianamenin geneline dair yapılan değerlendirme bakımından önemli değildir.

“Basın Yoluyla İftira” olarak tanımlanan iddia edilen suç ve uygulanması gereken ilgili kanun maddeleri (CMK 267/1 ve 53. Maddeleri) giriş bölümünde belirtilmektedir. Ancak, iddianame CMK 267/1 kapsamındaki suça ait çeşitli unsurları veya bunların neden uygulanması gerektiğini açıklamamaktadır. Bu hem Türk kanunlarına hem de uluslararası adil yargılama standartlarına göre ciddi bir kusurdur.

CMK 170. Maddesinin önemli gerekliliklerinden birisi “suçun delilleri” (170/3-j) olarak düzenlenmiştir. İddianamedeki delillerin listesi şu şekilde sunulmuştur:

Cumhuriyet Gazetesinin 06-11/11/2017 tarihli sayılarının asıl kopyaları, şikayette bulunanların dilekçeleri, şüphelinin savunması, İstanbul 7. Sulh Ceza Mahkemesi Hakimliği'nin 15/02/2018 tarih ve 2018/771 değişik iş kararı ile takipsizlik kararını kaldırdığına dair kararı, takipsizlik kararı, adli sicil kaydı, nüfus kaydı ve tüm dosya kapsamı.

Delil listesi amacını yerine getirmemektedir. Deliller ve iddia edilen suç arasındaki bağlantıyı kurmak savcının görevidir. TCK 270. Maddeye göre yazılarda suç teşkil ettiği değerlendirilebilecek bölümler varsa, bu bölümlerin tüm iddianamede tam olarak yer alması gerekmektedir. Bu bilginin olmaması CMK 170. Madde bakımından ciddi bir noksanlık ve sanığı hem iddia edilen suç hem de bahse konu iddiayı desteklediği varsayılan deliller bakımından tamamen habersiz bırakmaktadır. Aşağıda gösterildiği üzere, bu durum uluslararası adil yargılanma standartlarının da ihlalidir.

4.1.2 170/4. Madde – İddia edilen suçun açıklanması ve mevcut delillerle ilişkilendirilmesi

TCK 267/1 Maddesi kapsamındaki suçun dört unsuru bulunur:

- bir kişinin hukuka aykırı fiil işlediğini iddia etmek
- iddia kişi hakkında soruşturma ve kovuşturma başlatılmasını veya idari yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla öne sürülür
- İddia basın veya yayın yoluyla öne sürülür
- iddia kişinin böyle bir fiili gerçekleştirmediğini bildiği halde öne sürülür

Bu dört unsurunda bulunması gerekmektedir. Suç fiilinin bilerek gerçekleştirilmiş olması da bir koşuldur.

İddianamelerin açıklayıcı kısmı, iddia edilen suç şu şekilde açıklamaktadır:

Türk Ceza Kanunu 267. madde uyarınca, suçun işlenmediğini önceden bilmesine rağmen basın yoluyla suçlayıcı mahiyetteki fillere yönelik soruşturma açılacağı belirtilmiştir, mevcut davada sanık Cumhuriyet gazetesinde ve gazetenin internet sitesinde Paradise Belgelerine atıf yaparak "Off-shore Kardeşler" başlıklı bir yazı dizisi kaleme almıştır; yazıda off-shore hesaplar kullanmanın yasal olmadığını, yolsuzluk ve kara para aklamanın önlenmesi gerektiğini; vergi adaletini sağlanmak ve global eşitsizliği önlemek için vergi kanunlarının gözden geçirilmesi gerektiğini; şirket vergilerinde dolandırıcılık yaparak ve diğer ülkelerde kurulan şirketlere sunulan vergi çekici vergi muafiyetlerinden yararlanarak vergi kanundan kaçıldığını ifade etmiş

böylece sanık toplumu bu eylemleri yaptığını iddia ettiği kişilere [kendisi hakkında şikayette bulunanlar] karşı yönlendirmiştir. Yazıların aksine, şikayetçilerin sahibi olduğu şirketler şeffaf bir şekilde kurulmuş olup ulusal kanunlar uyarınca yönetilmektedir ve "off-shore hesaplar arasında yer almamaktadır. Sonuç olarak, vergiden kaçınma, vergi kaçırma veya kara para aklama gibi nitelendirilecek fiilleri öne sürmek basın özgürlüğü sınırlarını aşmaktadır ve yukarıda sunulan delillerden ve tüm dosya kapsamında iddia edilen suçun işlendiğine dair makul şüphe bulunmaktadır, bu nedenle; mahkemenizde yargılanması amacıyla kamu davası açılmıştır.

Belgenin içeriğinin ve yapısının bir kısmının çeviride kaybolduğu dikkate alındığında dahi, iddianame açık bir biçimde okunamaz ve anlaşılabilir bir biçimde düzenlenmiştir. Cümleler çok uzun. Tüm bu kelimeler arasında iddia edilen suç bulmak zor. Ancak, görünüme göre Ünker hakkındaki iddia edilen suçun şu şekilde:

- off-shore hesaplar kullanmanın yasal olmadığını yazmış
- çekici vergi muafiyetlerinin olduğu ülkelerde şirket kurma pratiğinin sonuçları hakkında bir görüşü bulunuyor
- bu görüşünü yazarak kamuoyunu bu kişilere [kendisi hakkında şikayette bulunanlar] karşı yönlendirmiştir
- Vergiden kaçınma, vergi kaçırma veya kara para aklama biçimindeki iddia edilen fiiller basın özgürlüğü sınırlarını aşmaktadır
- Kanıtlar şikayetçilerin öne sürdüğü suçun işlendiğine dair makul şüphe olduğunu göstermektedir.

Yukarıda bahsedildiği üzere, iddianamede yazıdaki ifadelerle iddialar arasında bir bağlantı kurma girişimi bulunmamaktadır. Ünker savunmasında (iddianamesinde atıf yapılan savunmasında) şunları ifade etmiştir:

yürütülen ticari faaliyetlerle ilişkilendirilmiş doğrudan bir itham bulunmamaktadır ayrıca bu sürece dahil olan kişilerin haysiyeti veya onuru da sorgulanmamaktadır; dava incelendiğinde şikayetçilere yönelik herhangi kanunun ihlal edilmemiştir; yazılar hazırlanmadan belirli bir süre önce taraflara gerekli sorular sunulmuştur ve bu sorulara verilen yanıtlara da yazılarda yer verilmiştir.

Dil yine gereksiz bir biçimde komplike ve okunması zor fakat ne anlatmak istediği konusunda şüphe yok. Ünker kendisi hakkında şikayette bulunanlar hakkında yasadışı faaliyetlerde buldukları iddiasında olmadığını veya bu kişilerin onurunu sorgulamadığını, yazının yayınlanmasından önce şikayetçilere yanıtları sorulduğu ve şikayetçilerden bazılarının yanıtlara da yazıda yer verdiğini açıklamıştır.

İddianame Ünker'in savunmasını tartışmamakta, sadece görmezden gelmektedir. Ünker'in yazılarında iddiaya göre şikayetçilerin yasadışı faaliyetlerde bulunduğu ithamında bulunduğu kısımlara atıf yapılmaması çarpıcı bir durumdur ve yazılarda böylesi bir ithamın bulunmadığını açıkça göstermektedir. Sonuç olarak, savcı Ünker'in bu kişiler hakkında ceza soruşturması, kovuşturması veya idari soruşturma açmaları konusunda yetkilileri ikna etmeyi kasten amaçladığını da gösterememiştir.

Suçun unsurları, deliller ve fiil arasındaki bağlantıyı tespit etme ve gerekçelendirmek savcının görevidir. Ek olarak, savcının objektif unsurlara işaret etmesi için Ünker'in 267/1. Maddede düzenlenen suç fiilini kasten işlediğini de kanıtlaması gerekmektedir. İddianame Ünker'in şikayetçiler hakkında ithamda bulunup bulunmadığını değil bu kişiler hakkındaki olası ithamları tanımlamaktadır. Kanuna göre böyle bir kasıt yoksa, Ünker hakkında suçlamada bulunulamaz. Olası kasıt (dolus eventualis) hüküm için yeterli değildir.

Savcı bu iddianamede görevini yerine getirmemiştir. İddianame CMK 170/4 maddesinin gerekliliklerini karşılamamaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak, Ünker iddia edilen suç ve kanıtlar (yazıları) arasındaki bağlantı noktasında tamamen bilgisiz bırakılmıştır. Kendisinin bilgisiz bırakılması durumu savunma hazırlamayı imkansız kılmaktadır.

4.1.3 170/5 Madde İddianame şüphelinin sadece aleyhine olan delilleri değil lehine olan delilleri de ileri sürmektedir?

Yukarıda bahsedildiği üzere, iddianamede Ünker'in savunmasının bir kısmı yer almaktadır. Esasen, iddianamenin açıklayıcı kısımlarının üçte biri Ünker'in savunmasına ayrılmıştır.

Ünker'in savunmasına atıf yapılmasının, yargıçların Ünker'in lehine olan konulara dair farkındalığını arttıracak öne sürülebilir. Ayrıca, (delil olarak dosyada yer alan) yazıları okumaya da sevk edebilir ve böylece Ünker'in şikayetçileri suç işledikleri ithamında bulunmadığını da fark ettirebilir.

Ancak, iddianamede bir parça dahi olsa Ünker'in lehine herhangi bir delil bulunmamaktadır. Bu durum CMK 170/5. Maddenin yasal gereklilikleri ile uyumlu değildir. Ünker'in lehine olan tek olgu kendisinin şikayetçileri suç fiili işledikleriyle itham etmemesidir. Bu olgudan bağımsız olarak, iddianame kendisinin off-shore hesapları kullanmanın yasal olmadığını yazdığını belirtmektedir.

4.1.4 170/2 Madde – Savcı yargılama yapmalı mıdır?

170/2. Maddeye göre, savcıların görevi toplanan delillerin suç işlendiğine dair *yeterli* şüphe oluşturup oluşturmadığını tespit etmektir. Suçun işlendiğine dair sadece şüphenin olması yeterli değildir. Savcı suç fiilinin kanunda açıkladığı biçimiyle maddi ve manevi unsurlarının bulunduğu destekleyen deliller olup olmadığını kontrol etmelidir. Yeterli şüpheyi destekleyecek düzeyde delil yoksa, savcı takipsizlik kararı vermelidir.

Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturmanın ardından 3 Ocak 2018'de takipsizlik kararı verdi. İlk başta, savcının suç işlendiğine dair yeterince delil bulunmadığını tespit ettiği ve buna göre de kanunlar uyarınca takipsizlik kararı verdiği görülmektedir. Şikayetler takipsizlik kararına itiraz etmiştir ve İstanbul 7. Sulh Ceza Mahkemesi itiraza istinaden 15 Şubat 2018'de kovuşturma kararı vermiştir.

Yukarıdaki analizin gösterdiği üzere, iddianamede suçun işlendiğine dair yeterli şüpheyi destekleyen herhangi bir delil bulunmamaktadır. Cumhuriyet savcısının hakkında daha önce takipsizlik kararı verdiği fiillerle ilgili bir iddianame hazırlamada zorlanmış olma ihtimali olabilir. Bu durum iddianamedeki noksanlıkları bir yere kadar açıklayabilir. Ancak, savcı 170/2. Maddesinde tanımlanan biçimiyle kanunları uygulamalı ve görevini yerine getirmelidir. Kovuşturma kararının siyasi olduğu ve davadaki olgulara, delillere dayanmadığı açıktır.

Sonuç olarak, iddianame CMK 170. Maddesinin düzenlediği gereklilikleri karşılamamaktadır. Esas noksanlıklar dilin komplike ve anlaşılmaz olması ve de deliller ve iddia edilen suç arasında bağlantı eksiklikleridir.

4.2 İddianamenin uluslararası standartlar bakımından değerlendirilmesi

Normal olarak, bir iddianame ulusal ceza muhakemesi kanunlarına uymuyorsa uluslararası ceza prosedürlerini de ihlal etmektedir. Bu bakımdan, bu iddianame de istisna oluşturmamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 90. Maddesine göre, usulüne göre yürürlüğe giren uluslararası anlaşmalar ulusal mevzuatın üstündedir. Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (AİHS) onaylamıştır. Bu nedenle, Türkiye'deki yurttaşlar, Anayasa aracılığıyla, AİHS 6. Madde'de düzenlenen adil yargılanma hakkı ve 10. Madde'de düzenlenen ifade özgürlüğü bakımından doğrudan korunmaktadır.

Diğer ilgili uluslararası standartlar, "Birleşmiş Milletler Savcılarının Rolüne Dair İlkeler" ve AİHS'de düzenlenen adil yargılanma ilkesi ilgiyle Uluslararası Savcılar Birliği tarafından belirlenen standartlarda bulunabilir.

4.2.1 AİHS 6 § 3. Madde

AİHS Madde 6 § 3-a kişinin kendisine yöneltilen suçlamanın niteliğinden ve sebebinden en kısa sürede, anladığı dilde ayrıntılı olarak haberdar edilme hakkını kabul etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 6. Madde Rehberi" yayınladı¹ ve bu Rehber şöyle demektedir

Cezai konularda, bir sanığa isnat edilen suçlar ve neticesinde de mahkemenin meseleye ilişkin yapacağı hukuki nitelendirme hakkında daha kapsamlı ve detaylı bilgilerin verilmesi, söz konusu yargılamaların hakkaniyete uygun bir şekilde yürütülmesi açısından temel bir önkoşul teşkil etmektedir.

---

¹ https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf

İddianame, Ünker'in anadilinde yazılmış olsa dahi anlaması çok bir doküman niteliğindedir. Uzun ve komplike cümleler nedeniyle okuması ve anlaması zahmetli bir metin. İçeriği doğru bir biçimde çözmek neredeyse zor.

Ayrıca, iddianame Ünker'in yazılarında nelerin TCK 267/1 Maddesini ihlal ettiği noktasında tam olarak bağlantı kurmakta da başarısız.

İddianamenin anlaşılmaz dili ve iddia edilen suç ile deliller arasında bağlantı kurulmaması sanığı yazılarında suçun nerede olduğu konusunda tamamen bilgisiz bırakmaktadır. Kendisinin savunma hazırlaması neredeyse imkansız hale gelmektedir.

4.2.2 AİHS 6 § 2. Madde, Masumiyet karinesi

İddianamenin yazılma biçimi AİHS Madde 6 § 2'de kabul edilen masumiyet karinesini ihlal ettiği gözükmemektedir. Yukarıda değinildiği üzere, iddianame Ünker'in yazılarında off-shore şirketler kurmanın Türk kanunlarına göre yasadışı olduğunu yazmamış olduğunu dikkate almamaktadır. İddianame Ünker'in yazılarında kendisi hakkında şikayette bulunan kişilerle ilgili olarak yasadışı faaliyette bulunduğunu iddia ettiğini ve yazıların içeriğinin basın özgürlüğü sınırlarını aştığını belirlemekte ve başka bir değerlendirmede bulunmamaktadır. Delillerin daha yakından bir incelemesi Ünker'in bir suç işlemediğini gösterebilecekken baştan suç olarak değerlendirilmemektedir.

Ünker'in AİHS 6. Maddesindeki adil yargılanma hakkı açık bir biçimde ihlal edilmektedir.

4.2.3 AİHS 10. Madde, İfade özgürlüğü

Tutuklu gazeteciler bakımından Türkiye dünyanın en kötü durumdaki ülkelerinden birisi olsa bile, basın özgürlüğü Anayasanın 28. Maddesi'nde açıkça düzenlenmektedir.

Anayasa aşağıdaki biçimde düzenlenen AİHS 10. Madde ile uyumludur

Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi *Lingens* kararında (Temmuz 1986) şu hükme varmıştır:

Basının, "başkalarının itibarlarını korumak" gibi çizilmiş sınırları aşmaması gerekmele birlikte, kamunun menfaatinin bulunduğu diğer alanlarda olduğu gibi, siyasi meselelerde de haber ve fikirleri iletme, yine basına düşen bir görevdir. Sadece basının bu tür haber ve fikirleri iletme görevi yoktur; halkın da bunları edinme hakkı da vardır.

AİHM Sözleşme'nin 10. Maddesinin yorumu ile ilgili bir rehber hazırlamıştır ve aşağıdaki bölüm rehberde yer almaktadır:

Mahkemeye göre "ifade özgürlüğünün halkın siyasi liderlerin fikirler ve tutumlarıyla ilgili fikirler geliştirmek ve oluşturmak için en iyi araçlarından birisini sunmaktadır." Bu bağlamda:

bir yurttaşla karşılaştırıldığında bir siyasetçi bakımından kabul edilebilir eleştiri sınırları daha geniştir. Yurttaşın farklı olarak, siyasetçi her sözünün ve davranışının gazeteciler ve daha geniş anlamda halkın yakından incelemesine bilerek ve kaçınılmaz olarak açık hale getirir ve bunun bir sonucu olarak daha büyük bir tolerans göstermek durumundadır (§42).²

"Paradise Belgeleri"nin içeriği hakkında neredeyse tüm dünyada haberler yayınlandı. Pelin Ünker ceza suçlamasıyla karşılaşan tek gazeteci oldu.³ İfade özgürlüğü demokratik bir toplumun en önemli temellerinden birisini oluşturmaktadır. Araştırmacı bir gazeteci olarak bu yazıları yazmak Ünker'in işinin parçasıdır ve kendisinin AİHS 10. Madde kapsamındaki haklarının ihlal edildiği açıktır. İddianame yazıların herhangi bir yerinin yanlış ve itham edici bir fiil niteliğinde olduğunu göstermemektedir. İddianamede basın özgürlüğünün sınırlarına yapılan atıf Ünker'in

---

² [https://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-18\(2007\).pdf](https://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-18(2007).pdf)

³ <https://www.icj.org/investigations/paradise-papers/turkish-journalist-sentenced-to-prison-over-paradise-papers-investigation/>

bir yurttaş ve bir gazeteci olarak vergi cennetlerinin sonuçlara dair herhangi bir görüşünün olması, bununla ilgili haber yapma haklarına dair herhangi bir değerlendirmede bulunmamaktadır.

4.2.4 Birleşmiş Milletler Savcılarının Rolüne Dair İlkeler⁴

Yönerge'nin 10-20 Maddeleri savcılarının ceza muhakemesindeki rolünü belirtmektedir.

12. Maddeye göre savcılar:

... görevlerini hukuka uygun olarak, adil, sürekli ve süratli bir biçimde, insan onuruna saygı gösterip koruyarak, insan haklarının yanında yer alarak yürütürler ve bu suretle adil yargılamanın gerçekleştirilmesine ve ceza adaleti sisteminin düzgün işlemesine katkıda bulunurlar.

Yukarıda değinildiği gibi, şikayetçilerin talebi karşısında takipsizlik kararı vermiş olduğu için savcının ilk kararında hem Türk ceza muhakemesi mevzuatı ve uluslararası standartlara uygun hareket ettiği gözükmemektedir.

Daha sonra, İstanbul 7. Sulh Ceza Mahkemesi kovuşturma kararı verdi ve savcılık iddianame düzenledi, süreç BM ilkelerinde sunulan temel standartlarla uyumlu değildi. İddianamenin adil ceza sürecini güvenceye alan dengeli bir belge olmadığı açıktır. Yukarıda birkaç defa bahsedildiği üzere, iddianame okunamaz, anlaşılabilir, dengesizdi ve hem adil yargılanma hakkını hem de ifade özgürlüğünü ihlal etmişti.

BM İlkeleri 13 (a) Maddesi görevlerini yerine getirirken savcılar:

İşlerini tarafsızlıkla ve her türlü siyasal, sosyal, dinsel, ırksal, kültürel, cinsel veya başka herhangi bir ayrımcılıktan kaçınarak yürütürler;

Ünker hakkındaki ceza kovuşturmasının nedeninin yazılarının konusunun Türkiye'de iktidarda bulunan siyasetçiler ve bu kişilerin yakın akrabaları olduğu aşikar olarak ortadadır. Yukarıda bahsedildiği üzere, AİHM *Lingens* kararında basın halkı

---

⁴ <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/RoleOfProsecutors.aspx>

ilgilendiren diğerkonularda olduğu gibi siyasi konularla ilgili de bilgi ve görüş açıklama hakkına sahiptir. İddianamenin tarafsız değil siyasi ayrımcılığın bir sonucu olduğu açıktır.

BM İlkeleri 13 (b) Maddesine göre savcılar:

Kamu yararını korurlar, objektif bir biçimde hareket ederler, zanlının ve mağdurun durumunu gereği gibi dikkate alırlar ve zanlının yararına veya zararına olup olmadığına bakmaksızın, ilgili her türlü duruma dikkat ederler;

nker hakkındaki kovuşturma halkın siyasi konularda bilgi edinmesiyle ilgili kamu yararının ihlalidir. Ayrıca, bu durum herhangi bir biçimde objektif değildir ve nker'in lehine olan koşullara dikkat etmemektedir. Yukarıda sık bir biçimde bahsedildiği üzere, bu iddianamenin en aşıkar kusuru iddia edilen suç ile yazıların doğru içeriğiyle bağlantı kurmadaki eksikliğidir.

1995 yılında kurulmuş olan Uluslararası Savcılar Birliği tüm adalet sistemlerinde "ceza sularının adil, etkili, tarafsız ve etkili bir biçimde soruşturulması için" bir dizi standart belirlemiştir.⁵ Bu standartlara göre, savcı ceza kovuşturmasını yalnızca "dava makul bir biçimde güvenilir ve kabul edilebilir olan delilere dayanıyorsa ve böylesi delillerin yokluğunda kovuşturmanın devam etmemesi" sağlanırsa amalıdır. Savcının bu kadar bilinen böylesi siyasi bir davada önce takipsizlik kararı vermesi kovuşturulacak bir husus olmadığını açık bir biçimde göstermektedir.

5: Sonuç ve Tavsiye

nker hakkındaki iddianame hukuki temelden yoksundur. Bahse konu iddianame Türk kanunlarındaki formel gereklilikleri karşılıyor ve suç işlendiğine dair yeterli şüphe bulunuyor gibi gözükecek biçimde hazırlanmıştır. Suçun alında var olmadığını tespit

---

⁵ [https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documentation/IAP-Standards-\(1\)/IAP_Standards_Oktober-2018_FINAL_20180210.pdf.aspx](https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documentation/IAP-Standards-(1)/IAP_Standards_Oktober-2018_FINAL_20180210.pdf.aspx)

etmek için çok fazla analize gerek yoktur. Bu iddianamenin en olası amacı basını sansürlemek ve Ünker'i korkutmaktır.

İlk tavsiye, iddianamelerin içeriğinin daha sade ve daha okunur bir dille düzenlenmeye devam edilmesidir. Norveç dahil birçok ülkedeki savcılar iddianamelerini komplike ve kişilerin aşına olmadığı bir dille düzenlemektedir. Ancak, Ünker hakkındaki iddianame olağandışı bir örnektir.

Bir diğer tavsiye CMK 170. Maddesi'ne yalnızca sonuna kadar riayet edilmesidir. Şayet bu sağlanırsa, iddianame sanığa yeterli bilgi verecektir.

Bahse konu bu iddianamede ise, işlendiği iddia edilen suç ve deliller arasında bağ bulunması yaşamsal öneme sahiptir. İddia edilen suçun her bir unsuru delillerle desteklenmelidir. Ayrıca, iddianame Ünker lehine olan kantıları da göstermelidir.

İddianame yazıların basın özgürlüğünün sınırlarını aşıp aşmadığını da tartışması gerekir.

Son olarak, savcı iddianamenin AİHS güvencesinde bulunan haklar, özellikle de masumiyet karinesi, ile uyumlu olup olmadığını da değerlendirmelidir.

Savcı bu tavsiyelere uysaydı, *kovuşturmaya yer olmadığı* yönündeki dair ilk kararın doğru olduğunu görürdü.

18 Eylül 2020, Oslo

Heidi Heggdal